

ЕКОНОМСКИ ОДНОСИ СА ИНОСТРАНСТВОМ

У четвртој тромесечју 2004. године забележени су високи и растући дефицитни биланса спољне трговине, биланса робе и услуга земље са иностранством и текућег илајног биланса како у односу на претходна три тромесечја те године, иако и у односу на четврто тромесечје 2003. Према подацима Народне банке Србије, повећан је дефицит спољнотрговинског биланса земље са 1.449 милиона долара у четвртој тромесечју 2003. на 2.321 милиона долара у истом тромесечју 2004. (60,2%), биланса робе и услуга са 1.390 милиона долара на 2.206 милиона долара (58,7%) и текућег илајног биланса са 589 милиона долара на 1.261 милион долара (114,1%).

Међутим, упркос таквим кретањима, стање међународне ликвидности земље се у четвртој тромесечју 2004. није погоршало. То стање се чак и побољшало, имајући у виду чињеницу да се у том периоду вредности девизних резерви Народне банке Србије повећала за 654 милиона долара.

Спољни дуг земље порастао је са 13.575 милиона долара крајем 2003. на 14.099 милиона долара крајем 2004, или за 3,9%. Релативно мали пораст дуга у поређењу с високим дефицитом из реалног сектора економских односа земље са иностранством (роба и услуге) био је, прво, узрокован смањењем, иујем описиса, дела појраживања Лондонског клуба поверилаца према нашој земљи са 2.738 милиона долара крајем 2003. на 1.080 милиона долара крајем јуна 2004. године. Друго, висок дефицит биланса робе и услуга од 6.642 милиона долара био је неутрализован превасходно приливом средстава са неутралним ефектом на ниво спољне задужености земље – суфицитом ставке

текући трансфери (3.411 милиона долара), нешто увозом капиталала по основу страних директних инвестиција (966 милиона долара), јавном безповратном помоћи (525 милиона долара) и суфицитом ставке грешке и пројуси (437 милиона долара). Пораст девизних резерви Народне банке Србије утицао је на смањење нешто задужености земље за 694 милиона долара.

Трансакције које су у 2004. години највише допринеле повећању спољног дуга земље јесу нешто коришћење иностраних дугорочних и средњорочних зајмова од 1.521 милион долара. Међувалутне промене, углавном услед пораста вредности евра у односу на долар, утицале су на повећање спољног дуга земље у 2004, исказано у доларима, за око 600 милиона долара.

Одбор извршних директора ММФ-а позитивно је оценио, на седници одржаној 15. децембра 2004, резултате остварене у спровођењу економског програма Србије у оквиру четврте ревизије резултата шегодишњег аранжмана за изв. продужено финансирање. Захваљујући томе, омогућено је повлачење средстава девети страних аранжмана у износу од 62,5 милиона специјалних права вучења (СПВ).

Аранжман за продужено финансирање закључен је 13. маја 2002. у укупном износу од 650 милиона СПВ-а као финансијска подрица економском програму Србије и Црне Горе у периоду 2002-2005. година. Укључујући девети страних, земља је до сада повукла средства у износу од 462,5 милиона СПВ-а. Преостала средства (187,5 милиона СПВ-а) моћи ће да се повуку до истека аранжмана 13. маја 2005. године.

На седници Одбора позитивно је оцењена висока стопа привредног раста земље у 2004. години и задовољавајући ниво девизних резерви, али је указано и на нејавне последице високе инфлације и великог дефицита биланса спољне трговине. Таква кретања су последица великог повећања домаће аграрне изражње услед прецизираног учешћа јавног сектора у привредном животу земље, раста личних доходака изнад продуктивности рада и превелике монетарне и кредитне експанзије.

У циљу истовременог остварења позитивних резултата у свим економским показатељима, неопходно је структурно прилагођавање привреде у правцу јачања приватног сектора на рачун јавног, тј. смањење учешћа буџета у прерасподели друштвеног производа, ограничење монетарне, кредитне и фискалне експанзије, као и боље усклађивање кретања личних доходака са динамиком продуктивности рада.

Платни биланс

У 2004. години забележен је висок дефицит како биланса спољне трговине и биланса робе и услуга са иностранством, тако и текућег платног биланса Србије. Сви ти дефицити су, поред тога, били знатно већи него у 2003. години.

С друге стране, у укупном платном билансу у 2004. години остварен је суфицит који је био чак и већи од предвиђеног. На основу тога се може оценити да високи дефицити, пре свега биланса робе и услуга, али и текућег платног биланса земље, нису у тој години били аутономног карактера већ последичног, тј. високог прилива иностраних средстава по основу свих економских трансакција Србије са другим земљама.

Дефицит биланса спољне трговине повећан је са 4.618 милиона долара у 2003. години на 7.047 милиона долара у 2004, или за 52,6%. Извоз робе је порастао са 2.855 милиона на 3.897 милиона долара (36,5%), а увоз робе са 7.473 милиона на 10.944 милиона долара (46,4%). Поред повећања тог дефицита у апсолутном износу, забележен је његов пораст и у релативном смислу; услед споријег раста вредности извоза од вредности увоза, смањено је учешће извоза у увозу са 38,2% на 35,6%.

Раст укупне спољнотрговинске размене (извоз плус увоз) земље био је висок и достигао је 43,7% (са 10.328 милиона на 14.841 милион долара). То значи да се наставља тренд повећања удела екстерног сектора у укупној економској активности, тј. да јача отвореност домаће привреде према свету. Повољна је и постојећа структура увоза робе по намени, посматрано пре свега са аспекта ниског учешћа инвестиција у структури бруто друштвеног производа Србије; у 2004. години 77,5% укупног увоза чине материјал за репродукцију и опрема, док преосталих 22,5% увоза отпада на робу широке потрошње.

Најважније земље извоза Србије током 2004. године биле су: Босна и Херцеговина (650,3 милиона долара), Италија (486,0 милиона долара), Немачка (372,7 милиона долара), Македонија (266,9 милиона долара) и Словенија (163,6 милиона долара). Највише робе у тој години Србија је увезла из: Немачке (1.501,2 милиона долара), Руске Федерације (1.401,1

Платни биланс Републике Србије
(у милионима САД долара)

	2003.	2004.
	Јан.-дец.	Јан.-дец.
I. ТЕКУЋИ БИЛАНС	-1.757	-2.926
Робна размена, нето	-4.618	-7.047
Извоз	2.855	3.897
Увоз	-7.473	-10.944
Услуге, нето	289	405
Извоз	1.007	1.487
Увоз	-718	-1.082
Камате, нето	-208	-220
Текући трансфери, нето	2.304	3.411
Јавни поклони	476	525
II. БИЛАНС КАПИТАЛА	2595	3.183
Директне инвестиције, нето	1.360	966
Средњ. и дугор. кредити, нето	991	1.521
Краткорочни кредити, нето	14	239
Комерцијалне банке, нето	-102	-16
Остали капитал, нето	332	473
III. ГРЕШКЕ И ПРОПУСТИ, нето	432	437
IV. УКУПАН ПЛАТНИ БИЛАНС (I+II+III)	1.270	694
V. ДЕВИЗНЕ РЕЗЕРВЕ НБС (повећање -)	-1.270	-694

Извор: Народна банка Србије.

Робна размена Србије по развијености земаља
(у милионима САД долара)

	2003.	2004.	Индекс
	Јан.-дец.	Јан.-дец.	
ИЗВОЗ	2.754,8	3.701,0	134,3
Од чега:			
Развијене земље	1.398,0	2.009,2	143,7
Земље у развоју	1.356,8	1.691,8	124,7
УВОЗ	7.472,5	11.139,2	149,1
Од чега:			
Развијене земље	4.627,0	6.875,5	148,6
Земље у развоју	2.845,5	4.263,7	149,8

Извор: Републички завод за статистику.

Робна размена Србије по географским зонама
(у милионима САД долара)

	2003.	2004.	Индекс
	Јан.–дец.	Јан.–дец.	
ИЗВОЗ	2.754,8	3.701,0	134,3
Европа	2.532,0	3.510,1	138,6
Африка	112,2	44,3	39,5
Америка	38,9	50,0	128,5
Азија	69,3	93,8	135,2
Океанија и поларни регион	2,4	2,8	116,8
УВОЗ	7.472,5	11.139,2	149,1
Европа	6.359,6	3.231,4	145,1
Африка	42,9	45,4	105,8
Америка	347,0	631,7	182,0
Азија	718,8	1.224,6	170,4
Океанија и поларни регион	4,1	6,0	146,8

Извор: Републички завод за статистику.

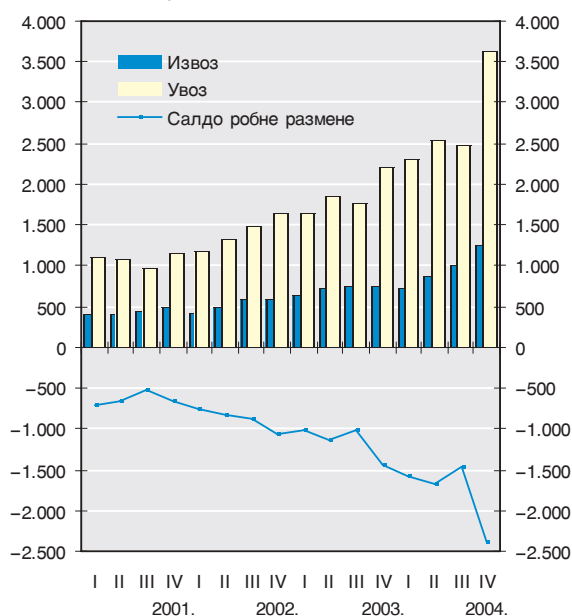
милион долара), Италије (1.065,4 милиона долара), НР Кине (524,6 милиона долара) и САД (424,8 милиона долара). Најважније земље укупне спољнотрговинске размене (извоз плус увоз) биле су: Немачка (1.873,9 милиона долара), Руска Федерација (1.558,8 милиона долара), Италија (1.551,4 милиона долара), Босна и Херцеговина (893,3 милиона долара) и НР Кина (526,1 милион долара).

Разврстано по секторима Стандардне међународне трговинске класификације (СМТК), Србија је током 2004. највише извезла робе сврстане по материјалу (1.227,2 милиона долара), хране и живих животиња (656,3 милиона долара) и разних готових производа (562,7 милиона долара). Код увоза најважнији сектори били су машине, транспортни уређаји (3.548,4 милиона долара), производи сврстани по материјалу (2.180,6 милиона долара) и минерална горива и мазива (1.637,0 милиона долара). Највећу вредност извоза, по појединим одсецима СМТК, бележе гвожђе и челик (464,3 милиона долара), поврће и воће (245,4 милиона долара) и обојени метали (208,8 милиона долара). Код увоза, по појединим одсецима СМТК, највеће вредности бележе нафта и нафтни деривати (1.037,8 милиона долара), друмска возила (841,6 милиона долара) и индустријске машине за општу употребу (671,7 милиона долара).

Дефицит биланса робе и услуга повећан је са 4.329 милиона долара на 6.642 милиона долара, или за 53,4%. Извоз робе и услуга повећан је са 3.862 милиона долара на 5.384 милиона долара (39,4%), а одговарајући увоз са 8.191 милион долара на 12.026 милиона долара (46,8%). Мада биланс услуга, за разлику од дефицита робног биланса, традиционално остварује суфицит, карактеристике размене робе и услуга Србије са иностранством и у 2004. су сличне карактеристикама размене робе без услуга, услед релативно мале вредности извоза и увоза услуга. Поред пораста тог дефицита у номиналном износу, запажа се његов пораст и у релативном смислу, на основу смањења учешћа вредности извоза робе и услуга у одговарајућем увозу са 47,1% у 2003. на 44,8% у 2004. години.

Дефицит текућег платног биланса земље порастао је са 1.757 милиона долара на 2.926 милиона долара, или за 66,5%. Мада је у 2004. години и стопа раста текућег дефицита била висока, он је био више него двоструко мањи од дефицита спољнотрговинског биланса и дефицита

Спољна трговина Републике Србије
(у милионима САД долара)

биланса робе и услуга, и то захваљујући високом нето приливу (од 3.411 милиона долара) иностраних средстава по основу ставке текући трансфери, у оквиру које прилив по основу дознака заузима централно место.

Укупан платни биланс земље забележио је у 2004. години суфицит од 694 милиона долара, што је једнако повећању девизних резерви Народне банке Србије од краја децембра 2003. до краја децембра 2004. године. За тај износ је дефицит текућег платног биланса Србије био мањи од суфицита њеног биланса кредитно-финансијских трансакција са иностранством и суфицита ставке грешке и пропусти.

